

Litterär Tidning.

No 49.

Fördagen den 15 Juni.

1839.

Vårsång.

Nalkas så med milda vindar

Våren åter till vårt land,

Knoppas björkar, ekar, lindar,

Sväller rosen af hans brand?

Ja, ty glad han ilar

Ejerran upp till Norden,

Der hans anda hvilar

På den höga jorden.

Smält är drifvan, bäcken dansar

Öfver blomsterängar hän;

Fritt han slingrar sina kransar

Omkring sippan, ljuf och vän.

Utur skogen sjunga

Foglarne sin tjusning,

Och i träden gunga

Blott vid vestans susning.

Överalt ses blommor skalkas —

I naturen, på menskans kind —

Friska de af vårluft svalkas,

Andad i den lätta vind:

Se, hvad prakt de skifta,

All den sköna färgen

Ett förbund vill stifta

Mellan skog och bergen.

Som en brud står all naturen,

Leende i högtidsdrägt,

Klar och högblå sträcks azuren,

Vällust har hvart väsen väckt,

Öfver fält och dalar

Festligt jubel höjes,

Allt om sällhet talar,

Lifvets fullhet röjes.

Nordbons hjerta och i våren

Dricker mod och ungdomsfröjd,

Blott en segerfest i snåren

Af hans bana nu är röjd;

Tro och kärlek läga

I hans fria sinne,

Och en vår ses täga

Ljuf och klar derinne.

Flickan, huld och skön som dagen,

R'en till blomsterkullen går,

Och, bestrålad af behagen,

Fäster kransar i sitt hår.

Vid en ynglings hjerta

Hon sin skönhet hvilar,

Och i fröjd all smärta

Vid den taflan ilar.

Men en skål vi höja, bröder,

För den korta sköna vår;

Fast en flyktig gäst från söder,

Glädjen växe i dess spår.

Segerglad naturen

Vårens högtid hyse,

I vårt hjerta buren,

Evigt skön han lyse!

— — — 1.

Litteratur.

Folk-Sagor för Gamla och Unga. Med motto:

— De gamla Sagoskrifter
Läser jag vid spiselnus glöd.
Hvilka wälida bedräfster,
Hvilket mod i lif och död!
Lyhna! Genom sijernekbara,
Genom stilla nattens fred,
Underbara
Djupa röster sätta ned.”

Tegnér.

Lämpligare skulle vi ej kunna inleda denna vår anmålan, än med en antydan af det stora intresse en samling, sådan som denna, måste ega för alla de finnen, hvilka ännu är känsliga för "de dunkla melodierna från våra barndomsdagar." På sitt ställe wore således här en anspelning på den fröjd, med hvilken man återser dessa gamla ungdomswänner, när man igenkänner de allvarsamma, friska dragen och det oförfälde, naiva språket. Men derom kan näppeligen något hånas sagas, än hvad Utgiften i sitt företal redan ansört, och vi tro oss derföre göra våra läsare ett ndje, då vi här oftrycka hans

"Inbjudning.

Lifvet fordrar ej endast arbete, det fordrar åfwen wederquickelse. Krafterna behöfva hvila eller på ett stilla och wederwickande sätt syhelsättas. Dertill begagnades fordom bland annat lekar och sagor. Nu inskränker man sina nöjen till samvälm, för att åta, dricka, ja berusa sig, spela kort, samtala om dagens nyheter och annat sådant, som hvarken ger en rätt glädjande eller rätt närande själfsöda. Man hade i allmänhet mera roligt förr än nu. Nu hinner man mer ej riktig roa sig för bråk och bestyr. Så är det med Herrefolket. Bonderna, den äcta svenska stammen oförderwad, hålla sig ännu mycket vid förfädrens foder. De älsta Sagor ännu i dag, liksom under den tid, då bonden vid sin brasa och Herremannen på sin borg om winterqwällen roade sig med att berätta och åhöra underbara historier. Det var ej utan anledning man så älskade folksagorna. Man ville liksom med inbillningen flytta sig bort för tillfället från den fläck af jorden, der fosterlandskärlek och nödwändighet band hvar och en. Man ville åtminstone i andanom lefwa bland alla werldens olika ständ och lymnen, ville wistas i hieran land. Det var ljusfligt, att under winterqwällens stunder tycka sig vara än i konungahofven, än på hårnadstår mot Jättar, Troll och Nöfware, än insmyga sig i Sultaners Harem, för att träffa en bortrörwad Skönhet, än dra ut på skålsmycket med Ullspiegel o. s. v. Gränsvorna af tid och rum woro under dehs stunder liksom borttagna, ty man hade lika lätt att inom ett ögonblick komma till Arabien, som att med Jerusalems Stomakare se på Wår Herres korsfästning. Man blef för godt köp wida berest, man blef hemmastadd i werlden och såg på en gång att ingenting war fullkomligt nytt eller fullkomligt sig likt under solen. Man kände inom sig efter hand alla mensflighetens färnor, man erfor dehs alla begär och lidenser, man genomgick dehs wanligaste beräkningar, man lefde under mensflighetens alla willkor, och deltog i nöd och lust i dehs öden. Detta alt war ej blott en tom förståelse, som icke lemnade något annat spår efter sig, än mähända angenäma eller oangenäma efterspel i drömmen, utan det war tmärtom mycken lefnadswishet att hämta ur dehs berättelser. Man anade nägon djup betydelse i mer än eu saga och man syhelsatte sina tankar med att utleta den. Man fick ut de fista lärdomar, råd, warningar af särskild tillämpning för hvars och ens lef nad och förhållanden. Man lärde sig åfwen att ej endast för venniskoworlden, utan åfwen naturen, Guds omedelbara fa-

pesse, upptäcka djupa drifshedrar, och en högre betydelse. Sagoförtäljningen war alltså både nöjsam och nyttig.

Kärleken till Sagor finnes hos alla folk i deras barndom, hos all slags barndom och särdeles hos den klass af ett folk, som mera blir sig likt, ty hos alla dehs har inbillningen, som är Sagornas moder, städse sin ursprungliga och oförderwade friskhet och oskuld. Herreklassen har för mycket förkonstling, för mycket förfining, för mycket beräkningens höjd i allt hvad den gör; de trifwas helst i det som liknar deras omgivning, det cirkla, regelmes, siga och konstiga. De le åt folksagorna såsom dumheter, o-rimligheter, slagdångor. Endast den klass af herrefolket, som är lärda eller poetisk, och infser att i folksagan en nations lyne astrycker sig, tycker icke så. Ofta är folksagorna inga slagdångor. De är lika friska och stöna för en frisk inbillning och lika lärorika som herreklassens romancer, om icke mer. Det wore dock skönt om de som utgöra samma folk, samma historiska nation, åfwen i nöjen hade något, som wore gemensamt. Derigenom blefwo sagorna fullkomligt nationella och många andra fördelar skulle deraf uppkomma. Dock det är väl att kärleken för dem ännu lefver hos bonden. För honom hafwa de nägonting wördnadsbjudande, ty de höra till arfwet från redlige fäder. De ha ej blott roat en eller två, ett år eller par, de ha roat många slägten och skola, vid Guds magt, ännu roa många.

Sådana folksagor har jag nu samlat på ett ställe till ndje för ej blott folket, hvars namn de båra, utan åfwen föde de unga och friska sinuen bland det svenska folket, som ännu åfska fädrens förståelse och det underbara och stöna i fordna historier. Jag wänder mig alltså först till Barndom och Ungdom, men också till de Gamla, som glädja sig att för minnet återfalla sin barndom och dehs nöjen, af hvilka de fista kunnen räkna folksagor berättade af någon gammal trotjenersta, som wagat dem till sömn, eller någon farmor och mormor, som war af de gamla tider. För Gamla och Unga vill jag berätta sagor, af hvilka mängen dr förut dem bekant, men ännu flera obekanta, emedan de tillhöra andra folk och andra tider. Ty här stolen I, mina läsare, höra förtäljas så väl de bästa folksagor, som af gammalt i närt Sverige blifvit berättade, som ook en mängd andra gamla och högst wälda. Vi skola följa åt till Öster och Westerland, till de gamla Grekeland och dehs hjeltar: Prometheus, Argonauter, Theseus, Hercules och Oedipus; vi skola till sammans belägra staden Troja och delta i de strider och åfventyr, som deras och alla tiders färska sagoberättare, den blinda gubben Homerus så wackert förtäljt. Vi skola en annan gång sitta bland Araber vid en lägerstad i öken, omgisna af källors forl, grönstående palmer och hvilande kameler, och höra underbara sagor om förröllade slott. Inom en handvändning sitta vi vid Konung Artus hof eller följa hans trollkarl Merlin på åfventyr. Med Karl den store och hans kämpar dra vi i fält mot Muselmaner. Derned åt icke vår resa slutad. Ännu många astnar skall jag ledsaga Eder. Ån skola vi med Alexander Magnus taga wisa lärdomar af den kloka mästaren Aristoteles, än wandra vi med Jerusalems olyckliga Stomakare genom werlden och århundraden; än åfsäde vi den listige Judas' brott och straff och Pilati ömkliga åndalykt. Ån skola vi med Doctor Faust söka göra guld och se honom pantsöksmässiva sig åt hin Onde. Ån skola vi lyhna till de underliga dikter om Patriarkerna, som lärda Rabbiner hafwa att förtälja. Ån ärö

ti i Ungern, än vid Rhen, än i Danmark och höra folket berätta sina förfägner öfverallt. På Island sätta vi i en krets och undra öfver den kraft, hvormed en af den isiga öns söner framfärger sina sagor om Herwor, Norna Gest, Frihios, Njal o. s. v. Jag trötnar att i förväg beskriva färden, ehru jag vågar hoppas, att I ej läten mig sara ensam.

Så mycken omväpling af gamla Sagor will jag bereda Er. Jag will med sit låta allt, som förr på Svenska är berättat, vara oförändrat, af wördnad för det gammaldags- och folkmesliga, men och berätta allt annat så enkelt, att den ensfaldigaste skall kunna begripa mig, så lättigt att åfwen den trögaste ej skall fömna; så rörande, att åfwen den kallaste skall falla en tår; så roligt, att den surmulnaste skall draga på mund; så förfärligt, att den mest oförsträcka skall darra. Detta will jag; jag vet ej om jag kan det. Kanske kan jag efteråt hänvisa Er i brat, hvarifrån jag länat sagan eller huru gammal hon är, om jag nemligen sjelf vet hennes lefnadsdags antal.

Således inbjudens, I alla landsmän, gamla och unga, Herrar och Bönder, om I ej ären besvärade af hvarandras fälskap, att höra mina folksagor. Ånnu en gång, jag will berätta alla nationers förmämsta sagor, altså åfwen dem som varit i omlopp i Sverige sedan äldre tider, både dem som Svenska folket sjelf uppsunnit och dem som det tillregnat sig. Wälkomna! Mätte jag en gång, när jag berättat allt det bästa jag vet, förtjena ett hertligt Tack! och Far väl!

Såsom det härst synes, är det Utgifwarens plan att så-
wäl gifwa os de Svenska Folksagorna (såsom Fågel Blå, Frä-
ra Kämpän, Ewige Juden, Magelona, Faust, Fortunat, Pila-
tus, Sju wise mästare, Carpus och Moderus, Lunkentus, Ul-
spiegel, Lycksalighetens Ö, Melusina, Griseldis m. fl.) som och
att i öfversättning meddela vilda utländska (vi förmoda Wil-
kina, Herwora, Njal, Robert Dieswul, Virgilii, Pater Rusch,
Robin Hood, Merlin, Genoveva, Schildborgarna, Octavia-
nus, Haymons-barnen, Herzog Ernst, samt dehurom troligen
de wackraste bland de Grekiska, Slavoniska, Arabiska, Rabbini-
ka, Ungerika, Böhmisska, Serwijska, Nordfranska, Nordameri-
canska m. fl. sagorna).

Då våra Folkwisor nu åro samlade och utgivna, och den
högt förtjente A. J. Arfweds son losvat, att beskriva
våra nationella lekar; så återstår endast de prosatiska Sagor-
na), och hoppet, att af skicklig hand erhålla dem i en snygg
samling, blir för den Svenska Allmänheten — wi begagnne
detta ord i deß widsträckta betydelse — en mäktig anledning,
att uppmuntra detta företag.

Först sedan flera häften utkommit, är det möjligt att be-
ddomma, huru Utgifwaren utför sin plan. Det första, nys ut-
komma häftet innehåller: Historien om Pelle Gåts man;
Den Stackars Henrik, en gammal Tysk saga; Meig-
nun och Leila, en Arabisk berättelse ur 1000 och en Dag;
Hobergs Gubben, en gammal Svensk Saga; Odalan,

en Tysk Folksaga; De tre Latas drodor; Norna Gest,
Islandsk Saga, samt början af Sagan om den Röna och tål-
modiga Helena Antonia af Constantinopel, eller Lyckans
obeständighet. Vi hafwa med sbie genomläst desamma, och
längta stortigen efter fortsättningen; hvad Konung Olof uttra-
de till Norna Gest (sidan 86), lämpa wi på den förtjenslulle
Utgifwaren: "Gammantyckes det mig vara, att
höra på dina Sagor." O.

Anteckningar om Ryssland under ett vistans-
de i Petersburg och en utflykt till Moesk-
wa. Komplett i twenne delar. Stockholm hos L. J. Hiers-
ta. 1838.

Man kan utan öfverdrift påstå, att det ej gifwes något
land i Europa, som i en så hög grad är för os Svenskar en
terra incognita, som Ryssland. Då det öfriga Europa med
hvarje år allt mer och mer öfvervämmas af wetgirige eller
lefnadsglade Svenskar, händer det deremot högst sällan att nå-
gon resande landsman styrer sin kosa till det wäldiga riket i öster.
Orsaken till denna likgiltighet bör i vår tanka sökas icke så
mycket i den antipathi, som råder mellan bågge nationerna, som
fast mera i den falska föreställningen, att Ryssland ej äger nä-
got ferdeles intressant att erbjuda främlingen. Vi för vår
del skulle gerna, om vi egde medel dertill, vilja göra en pro-
menad i tunneln, en liten fullerbytta utsör något wattenfall i
det romantiska Rhen, en liten emeute i Paris, dansa en
Bolero i Spanien, suka liter smärt i det ewiga Rom a samt
slutligen falla en känslosfull tår på Virgilii graf, men vi fun-
ne dock icke så att våra poëtiska och hyperkritiska romfarte
genom sina utgiutelser vid hemkomsten både i småkande wer-
fer och i förnäma reseföreskrifter dragit försorg om, att vår
håg numera icke så ensidigt som fördom leker på dessa minnets
och njutningens ländar. Må våra svenska tourister förläta os
denna fäterska bekännelse lika uppriktigt som vi å vår sida
förläta dem alla de sentimentalala qual de förvärfat os! Men
det war ju egentligen om Ryssland wi ämnade tala. Vi tro
och bekände således, att ett intressantare fideospel och ett mes-
ta talande bewis på snillets och ihärdighetens segrande makt
näppeligen kan gifwas än den stad, som, i trots af alla de hinder
naturen lagt i vägen och dem mähanda ingen utom den store
Tjaren skulle vågat bekämpa, inom en tiderymd af mindre än
halftannat århundrade uppvisat från en ringa fiskarekoja till en i-
bland werldens stoltaste hufvudstäder. Intereset måste stegras ånnu
högre, då man besinnar, att i denna stad spänner politiken sina mähanda
finaste trädor, och att på framgången eller mislyckander af de
åregöriga planer, den ryske hælfherrskaren uppgör i samråd med
denna senat, som vi känne så litet och likväl frukte så mher-
ket, beror den Europeiska civilisationens och vårt eget fäder-
lands närmaste öde. Öfvertygade som vi är, att intet är
wanstligare än politiska prophetior, då utslaget i alla fall i os-
göränders ögonblick kommer att bero på en mängd i förväg
oberäknliga omständigheter, lemme wi derhän, huruvida de
hafwa mera rätt, som wilja förlama vårt mod genom
de förnedrande roxen om colosens oemotståndlighet och
vår egen obetydlighet, eller de, som i förlitande på
sina egna hälstora genier försäkra, att det är minsta
konst i werlden att med några kanonjollar och ett par swen-

* Svenska Folksagor, samlade och utgivna af H. d. och J. S.
Hörka delen Stockholm, 1819. (Innehållande tre sagor) fortsät-
tes aldrig.

Fa regimenter fördrifwa den dumma och barbariska erövraren från våra kuster. Vi är ej nog fege att förtwista, ej heller nog lättfintiga att förakta, men vi tro att fosterlandet skulle winna derpå, om vi närmare studerade vår wälldiga grannes inrättningar, fader, politik och n. turliga ressourcer, allt därför vi är öfverthygade, att den fiende är lättare att motstå, som vi känner, än den, hvars kyrka vi antingen öfverdrifwe eller för mycket nedfätte. Ur denna synpunkt tro vi os således kunna försvärva det i mängens ögon djerwa påståendet, att det i närvärande ögonblick ej gifves något land, till hvars närmare studeraude fosterlandskänslan i så hög grad uppmanar os, som Ryssland. Men icke blott i politiskt hänseende är ett sådant studium af sörsta vigt; åfven naturforskan, historieskriften, linguisten och ethnographen äga i detta colosala rike ett vidsträckt fält för de intressantaste forskningar och hvad os svenska särskildt angår, bbre vi icke glömma, att våra försäder före sin bosättning i den kalla norden kanske i århundraden innehade södra och västra delarne af det nuvarande Ryssland, och att det furstehus, som först lyckades att tvinga ordning och consens ibland de slaviska folksammanne och dymedelst lade grunden till den makt, som nu heter Europa, räknade sina anor från den svenska jorden. Det är dessa betraktelser, som uppmanat os att fåsta våra läsares uppmärksamhet på ett arbete, som redan för sitt åmnes skull och annu mer genom det fält, hvarpå detta ämne blifvit behandlad, förtjenar att läsas af den kände allmänheten. Författaren har nemlig med ett uppmärksamt öga sett sig omkring i den stora staden, ur goda källor förestattat sig underståtelser om landets språk, litteratur, handel, bergwerk m. m., samt i ett underhållande och sakri föredrag meddelat sina läsare, hvad han sjelf sällunda inhemmat. Fri från en smidig nationalsordom har han föraktaat att för den stora manan göra sitt arbete wälvämkligt genom en mängd sarkasmer och häxande utfall mot det land, som utgör föremålet för hans skildring; med ådel öppenhet har han deremot framställt det goda och förträffliga hos nationen och dess inrättningar. På några ställen har författaren lätit undfalla sig några smarre inadverenser, t. ex. då han ej räknar Lithauiskan bland de slaviska språken, men väl Noland bland riddarne af det runda bordet o. s. w., men vi försake vöjet att göra anmärkningar*) och

wilse heldre genom följande utdrag gifwa våra läsare ett begrepp om författarens framställningsätt, öfwerthygade, att vi derigenom hos allmänheten aldrabäst recommendera det förtjentefulla arbetet. Vi wälja beskrifningen om Muschiken.

"Till Petersburg inkomma hvarje år 70 a 100,000 bönder från det inre af landet, för att söka arbete och förtjens. Om hösten återvända de vanligen till sina byar. En del af dem stannar qvar i de mängdaligaste egenstäder, än såsom arbetsfolk, än som handwerkare; en del gör borian med en liten handel (Byiken är född till köpmann), och de flesta af dessa är inom några år rike och förmögne.

Något, som swarar emot hvad man egentligen kallar pöbel, varseblef jag icke i Petersburg, hela verlden arbetar här och är syskelsatt. Wid uppbyggandet af den mängd hus och paläster, som årligen uppwexa i Petersburg, finner en stor, kanhända större delen, af de inwandrande muschikerne uppehälle och förtjensi. Gatorna hvimla af dem, klädda i deras, mer endels grå, kaftaner, med ett bälte (Kuschak) om lifvet och i bälter deras universalinstrument vrana, samt på hufvudet en liten hatt med låg, ofwantill utböjd, full, eller, i hattens ställe, om wintern, en hög pelsindosa, hvilken tillska tjänar till kappfäste, så att hvor och en af dem kan säga, såsom Bias: omnia mea mecum porto. På fotterna havwa de som oftaft ett slags skor eller sköflor (Lapti), konstigt flatade af lindbast." — — — — — [Forts.]

desser. Beggja och de irra åro neml. genitiver af bådier och deir; sår således ett öfverflödigt tillägg. Engelsmannen säga fromwhence och fromthence samt Portugisane commigo (cum mecum) o. s. w. Bekända artikeln sydör i pluralis af ordet tråd; mängen skifwer nemlig i obeständiga formen trån (i Islandskan heter det endast trå) och i beständiga formen tråna. Samma förhållande äger rum i alla svenska neutrer, som slutas på vocal, oaktadt de i Islandskan bilda pluralis på u, i, ex. snullen, arbeten. Danskarne havwa i stället valt bokstaven r t. g. Arbeider med undantag af de twenne orden Öjen, Ören, som de bildat i likhet med Swenspan. Samma os som neutrer tråd undergått i Svenskan, har maskulinet Verden i måst underkasta sig i Danskan. Oaktadt ordet i Islandskan heter blott och bart Verold, säga Danskarne nu för tiden i obeständiga formen Verden och i den bekända Verdenen. Nec:s mening med det nu anfördta har icke warit att wilja corrigera ett missbruk, som numera näppigena sår att rätta, utan blott att hicorist angifwa skvens verkliga förhållande.

På EOS prenumereras för halft år med 3 R:dr Banco på Lundeqvists Bokläda i Upsala, Bonniers i Stockholm och Gleerups i Lund, samt på alla postkontor med tillägg af postarfvodet. Få exx. sedan årets början finnas mot 5 R:dr Banco.

Bidrag till EOS adresseras under sommarmånaderna endast på Gefle.

Gefle, hos A. P. Landin.

*) Från en anmärkning kunne vi sikkert icke afhålla os, ehu-ru obetydlig den än må förefalla mängen. Författaren wacklar, liksom de flesta andra skriftställare, vid stavvarden af ordet tråd, serdeles i sammansättningar. Nec. trodde sig fördom i detta aseende funnit en constant regel, då han emellan tråd och trå gjorde den åtskillnad, att med det förra stavningssättet betecknades ett lefsvande tråd, med det senare ännret, hvareaf ett trådarbete gjordes trådgråd skulle då betyda en plats bewxnen med lefsvande tråd, trågård deremot en gård byggd af trå. Södermera har han funnit att denna regel ej hvilar på någon historisk grund, alldensund ordet i Islandskan i begge de oswan särskilda fallen skrives trå. Lindelsen d är sölhaktigen fullkomligt sakta och är enligt all fannolikhet ursprungligen icke annat än den beständiga artikeln, som i tidernas längd så sammanväxt med stavordet, att det sölhaktigen icke mera skiljs från det samma; trå-d-e-t har således en dubbelt artikel, hvareaf den senare vidfogades ordet, då man är okunnighet ansig d höra till sölhaktens roten. Sådane öfverflödiga fördubblingar är icke ovanliga i nyare språk. Så t. ex. förekomma i orden begges och veras iwenne genitivän-